

14. Пчеларство, бубарство, скотовъдство, млекоарство и други производства от този род, несвързани със земеделието.

Преброятелната карта „З“ има заглавие „За индустриалци, занаятчии, търговци и домашна индустрия“, а в съдържащите се в нея разяснения се подчертава, че „преброяването на индустриалните и търговските предприятия обхваща всички предприятия за производство, търговия, строителство, транспорт, развлечение, благотворителност и предвидливост.“

Както се вижда, в понятието неземеделско стопанство са включени множество разнородни дейности. Има основание да се предполага, че методологията и организацията на първото общо стопанско преброяване (1926) са повлияни силно от тогавашната практика в Германия, Австрия и Швейцария, в които е наблюдавана общо цялата неземеделска стопанска дейност. При второто общо стопанско преброяване (1934) е възприет опитът на САЩ, Англия и Холандия, в които са правени отделни преброявания в областта на индустриалното производство (Стефанов, 1939).

Логично е да се предполага, че при едно общо стопанско преброяване, макар и с толкова широко дефиниран обект, ще се специфицира и понятието индустрия. При преброяването през 1926 г. обаче това не е направено в явен вид. То се „размива“ в голяма степен в общата дефиниция на неземеделско стопанство. Едва при второто стопанско преброяване (1934) се обособява и се дефинира съвкупността на промишлените заведения, разделени в два подотрасъла - добиваща и преработваща промишленост. Разбира се, трябва да си даваме сметка за обективните условия по онова време. Основната трудност е произтичала от дребното и разпокъсано промишлено (и занаятчийско) производство, което в много случаи не е обособено извън други дейности като търговия, транспорт, домашно стопанство и пр. Не е имало, не само в България, но и в други страни със сравнително развита индустрия, точни критерии за определяне на обхвата и границите на промишлената дейност. В много случаи в хода на преброяването е решавано субективно как да се квалифицира и къде да се отнесе една или друга дейност. От позициите на съвременните ни представи изглежда например странно това, че към неземеделската дейност е отнасяна дейността на скотовъдните стопанства, цветарството, пчеларството, бубарството и др., когато съответната стопанска единица не обработва земята. Или ако един стопанин угоява животни за месо, но не притежава земя, се отнася към неземеделската дейност, и обратно, ако притежава земя - към земеделската. Казаните за ракия са включени в неземеделската дейност, ако стопаните им купуват материала (плодовете), но ако го произвеждат - към земеделската дейност. Още много други примери показват колко условно и невинаги по обосновани според сегашните ни знания съображения са определяни границите на отделните видове дейности.

Сравнително голямото разнообразие на дефинирането на индустрията и на другите отрасли и подотрасли в различните страни по онова време е дало повод на Международния статистически институт да възложи на специална комисия разработването на препоръки за унифициран подход. Комисията е представила доклад (Report on the census... 1926) на римската сесия на МСИ през 1926 г., в който